

Tot voor kort was de interesse voor het pensioen ver te zoeken. De materie is complex en continue wijziging van regelgeving zijn daar debet aan. Inmiddels zijn consumenten, als gevolg van marktontwikkelingen, wakker geschud en meer betrokken bij hun pensioen.

Iris Brik

b_m
24

Pensioen, leuker kunnen wij het niet maken!

Beleggen in eigen beheer of toch via een bank of verzekeraar?

Als je bij een cliënt over zijn pensioen begint, haakt deze doorgaans af. Tot voor kort was de interesse voor het pensioen ver te zoeken met dank aan de overheid. Pensioenen is al complexe materie vanwege de fiscale en juridische aspecten die eraan kleven. De overheid heeft daar nog een schepje bovenop gedaan door de regelgeving de afgelopen jaren continu te wijzigen. Ik zeg het eerlijk, zelfs voor de adviseur is het pensioen niet meer eenvoudig te doorgronden. Het is dan ook volstrekt te begrijpen, dat consumenten er niets van (willen) begrijpen, menig cliënt haakt af als het om zijn pensioen gaat. Sinds begin 2009 is daar verandering in gekomen. De beurzen zijn in 2008 behoorlijk gedaald tot het dieptepunt begin dit jaar van de AEX op 220 punten. Menig pensioenfonds kampt met een dekkingstekort en moet maatregelen treffen om zijn zaken weer op orde te krijgen. De berichten in de media over deze problemen en de hele woekerpolisaffaire hebben de consument eindelijk wakker geschud. Menig consument ziet op het waardeoverzicht, waartoe verzekeraars dankzij commissie de Ruiters sinds 2008 verplicht zijn, dat een groot deel van de ingelegde pensioenpremies zijn verdamppt. Deels door de slechte beleggingsresultaten van het fonds van de betreffende verzekeraar en deels door de hoge kosten in de polis. Momenteel hebben de hoge kosten in de polis de volle aandacht in de media. Wat toe nu toe onbelicht is gebleven, zijn de kosten van de overlijdensdekking in dergelijke polissen. Ik voorspel dat dit tot een volgende woekerpolisaffaire zal leiden. Dachten consumenten dat zij bij het afsluiten van een beleggingspolis een overlijdensrisico tegen gelijkblijvende premie tijdens de duur van het contract hadden afgesloten, niets is minder waar. In de meeste polissen zal de overlijdenspremie met het stijgen van de leeftijd meegroeien. Zolang de beleggingen voldoende opleveren kan het rendement in de polis deze premiestijging wellicht opvangen.

Echter, de resultaten van beleggingsfondsen van verzekeraars zijn al jaren belabberd, tel daar een jaar als 2008 bij op en men kan op zijn vingers natellen wat voor consequenties dit heeft voor het beoogde potje op de pensioendatum. Met een beetje pech is dit potje op pensioendatum grotendeels verdampt. Als de overheid nu niet ingrijpt, moeten veel consumenten misschien nog wel langer doorwerken dan hun 67e. Het probleem met de AOW-leeftijd 67 heeft zich dan wel vanzelf opgelost!

Opbouw pensioenstelsel Nederland

Eerste pijler

Ons pensioenstelsel is uit een drietal pijlers opgebouwd. De eerste pijler is het pensioen van de overheid, de zogenaamde AOW, waarover momenteel in de media veel te doen is. Iedere inwoner van Nederland heeft vanaf zijn 65^e recht op een AOW pensioen. Alleen wanneer deze inwoner vanaf zijn 15^e tot zijn 65^e onafgebroken in Nederland heeft gewoond, krijgt hij een volledig AOW-pensioen. Als deze inwoner bijvoorbeeld een aantal jaren in het buitenland heeft gewoond, zal hij voor deze jaren op het pensioen worden gekort, tenzij hij de premies in die jaren vrijwillig heeft doorbetaald. Tot voor kort kreeg ook de jongere partner van de AOW-gerechtigde direct een AOW-pensioen, mits deze gerechtigde voor 1 januari 1950 was geboren. Het kabinet heeft inmiddels plannen deze regeling vanaf 2011 gefaseerd af te bouwen. De AOW bedraagt voor partners die samen een huishouding voeren thans zo'n 18.000 euro, voor een alleenstaande bedraagt deze circa 13.000 euro bruto per jaar.

Tweede pijler

De tweede pijler betreft het pensioen dat in dienstbetrekking wordt opgebouwd. Van een dergelijk pensioen kan dus alleen sprake zijn als er een dienstbetrekking tussen werkgever

en werknemer aanwezig is. Niet iedere werkgever is verplicht zijn werknemers pensioen aan te bieden, dit verschilt per branche en of er een CAO voor het bedrijf van toepassing is. Het pensioen van een werknemer kan op drie manieren worden opgebouwd, te weten eindloon, middelloon en beschikbare premie. Bij een eindloonregeling krijgt een werknemer een pensioen dat steeds is afgestemd op het laatst verdiende salaris. Bij een middelloonregeling zal dit pensioen afgestemd zijn op het gemiddelde salaris dat een werknemer tijdens zijn diensttijd heeft ontvangen. Bij deze twee pensioensoorten krijgt de werknemer de pensioenaanspraak toegezegd op de pensioendatum en weet hij exact wat hij op pensioendatum zal ontvangen al dan niet gecorrigeerd voor inflatie. Dit is een wezenlijk verschil met de beschikbare premie. Bij een beschikbare premie, krijgt de werknemer jaarlijks slechts de premie toegezegd, met welke premies hij vervolgens kan beleggen en met welke premie hij een kapitaal hoopt te bereiken, dat voldoende is om het beoogde pensioen aan te kopen. De pijn zit momenteel juist bij dit soort polissen. Werknemers zijn verplicht de premies te beleggen bij de verzekeraar, die de pensioenovereenkomst voor de werkgever uitvoert. Maar is deze verzekeraar ook een goede belegger? Wij kennen een geval uit de praktijk waarbij de premies belegd bij de verzekeraar de afgelopen jaren niets aan rendement hebben opgeleverd. Met de wetenschap dat het prognosekapitaal van dergelijke polissen op de einddatum gebaseerd is op een rekenkundig rendement (een meetkundig rendement geeft een reëler beeld) zou dit wel eens tot pijnlijke verrassingen kunnen leiden. Het vervelende is dat de werknemer lijdzaam moet toekijken en niet de mogelijkheid heeft zijn beleggingen elders onder te brengen.

Bijzondere positie DGA

Een andere en bijzondere positie neemt de DGA als werknemer in, aangezien hij zowel de rol van werknemer als werkgever vervult binnen zijn werkmaatschappij of personal holding. De DGA, die minimaal 10 procent van de aandelen bezit, heeft de keuze het pensioen bij een verzekeraar onder te brengen of in eigen beheer op te bouwen. Gelet op eerdere genoemde aspecten als kosten van verzekeraar en de prestaties van verzekeraar als professioneel belegger zal de voorkeur uitgaan naar pensioen in eigen beheer. De DGA moet dan wel de discipline hebben om de premies voor het pensioen daadwerkelijk opzij te zetten. Voor veel DGA's, die het aan discipline ontbreekt, heeft het verzekeren van een pensioen bij een verzekeraar daarom de voorkeur. Daarnaast speelt nog een ander aspect. De DGA kan als werkgever zelf bepalen welk pensioen hij zich als werknemer toezegt. De DGA's die

ik ken hebben doorgaans een pensioen op basis van eindloon. Als je dit pensioen bij een verzekeraar onderbrengt, kan dit tot aanzienlijke premies leiden. Voor het intermediair dat voor dit soort polissen een provisie krijgt op basis van een percentage over het kapitaal (premie x duur) zijn dit uiterst lucratieve contracten. Als we van de ingelegde premie, de kosten van verzekeraar, provisie van tussenpersoon en stijgende kosten van de overlijdensrisicodekking aftrekken, is het maar de vraag wat daarvan bij beursjaren als 2008 op de beoogde pensioendatum nog over is. Mits er voldoende discipline is, zullen de pensioenpremie's in eigen beheer beter renderen. Wel adviseren wij de DGA het pensioen in zijn persoonlijke holding op te bouwen, op deze wijze blijft het opgebouwde pensioen uit de risicosfeer van de onderneming. Vervolgens kan de DGA zelf bepalen hoe hij deze premies wenst te beleggen en kan hij zodoende voor het levendeel op kosten van de verzekeraar besparen. Wat betreft het risicodeel zal zolang de pensioenpot ontoereikend is, het risicokapitaal extern verzekerd moeten worden. Het afsluiten van een separate verzekering bij overlijden is een flexibel en eenzijdig contract en kan ieder moment worden opgezegd. In het verleden werd om successiebelasting over de uitkering bij overlijden van de langstlevende te voorkomen door de kinderen een contraverzekering afgesloten bij de BV. Immers, wanneer premies/koopsommen niet uit het vermogen van de erflater zijn betaald, is de uitkering bij overlijden op grond van artikel 13 SW vrijgesteld van successie- en inkomstenbelasting. Hiervoor maakt het niet meer uit of er sprake is van een pensioen in een echte pensioen-BV of bijvoorbeeld in een holding, werk-BV of vastgoed-BV. In alle gevallen is de vrijval bij overlijden van de langstlevende belast met successierecht. Een alternatief is om het pensioen in een pensioenstichting onder te brengen. Een dergelijke stichting is belastingplichtig voor de Vpb (vennootschapsbelasting). Aangezien een stichting geen aandeelhouders heeft, zal op de waarde-sprong in een stichting artikel 13 SW niet van toepassing zijn. De werkgever kan de premies/koopsommen aan de stichting als kosten aftrekken, zolang de stichting een van de DGA onafhankelijk bestuur heeft. Wanneer de erfgenamen van de DGA een contraverzekering afsluiten met de stichting en deze uit hun eigen vermogen betalen, is de uitkering onbelast voor de successie- en inkomstenbelasting. Op grond van de wet IB 2001 kwalificeert een dergelijke verzekering namelijk niet als een ongebruikelijke terbeschikkingstelling maar als een box 3 verzekering. De DGA die voor een dergelijke creatief alternatief kiest, zal er wel mee moeten leven dat een stichting zijn pensioengeld beheert. ►

Derde pijler

De laatste pijler betreft het geheel van privévoorzieningen, dat men kan afsluiten of regelen voor een aanvullend pensioen. Ondernemers voor de inkomstenbelasting zijn voor hun pensioen automatisch op deze derde pijler aangewezen. Zij kennen immers geen dienstbetrekking zoals een werknemer of DGA en kunnen dus ook geen pensioen in de tweede pijler opbouwen. Een uitzondering vormen beroepsgroepen als vrije beroepsbeoefenaren (notarissen, medisch specialisten et cetera). Zij zijn immers verplicht verzekerd via het desbetreffende beroepspensioenfonds.

Wanneer je desondanks toch nog een aantoonbaar pensioentekort hebt, kun je via het afsluiten van lijfrentes dit pensioengat dichten (op basis van de reserveruimte tot zelfs zeven jaar terug). De pensioenpremies zijn net als in de tweede pijler van het inkomen aftrekbaar, waarbij de toekomstige uitkeringen tegen de dan geldende belastingtarieven zullen worden belast. Deze voorzieningen hebben om een tweetal redenen de laatste jaren aan populariteit ingeboet. In de eerste plaats is de overheid een onbetrouwbare partner gebleken, aangezien zij de regels keer op keer ten nadele van de lijfrentespaarders heeft aangepast. In de tweede plaats hebben de waardeoverzichten van verzekeraars voor de nodige commotie gezorgd, gelet op de kosten van verzekeraars in combinatie met slechte beleggingsresultaten. Dat is jammer, want als financieel planner denken wij dat lijfrentes juist weer meer in de belangstelling mogen komen. Uiteraard niet in de vorm van polissen (daar hebben we met zijn allen meer dan de buik van vol) maar in de vorm van rekeningen. Zeker als je bedenkt dat een op de drie huwelijken door scheiding eindigt, kan het interessant zijn als alternatief voor pensioen in eigen beheer een lijfrente af te sluiten. Bij pensioen in eigen beheer loopt de DGA het risico, dat hij het pensioen waarop de ex op grond van pensioenverevening recht heeft, aan een professionele verzekeraar moet overdragen met het risico dat het voortbestaan van de onderneming in gevaar komt. Aangezien lijfrentes niet onder de wet pensioenverevening vallen en deze in de privé sfeer, en dus buiten de onderneming worden opgebouwd, kan dit interessant zijn.

Voor de DGA die voorheen voor sparen via de verzekeraar koos en geen extra risico met deze premies wenste te nemen, is lijfrentesparen via een bankrekening een interessant alternatief. Jaarlijks laat hij via een eenvoudige jaarruimte- en reserveruimteberekening bepalen hoeveel hij op deze spaarrekening mag zetten, die vervolgens gestaag aangroeit.

Wel of geen risico met pensioenpremies?

Gelet op de lange horizon van de pensioenbelegging en het feit dat er periodiek wordt ingelegd is het niet verkeerd een deel meer risicovol te beleggen. Al hangt het uiteraard van de risicoperceptie van de DGA af of dit ook wenselijk is. Overigens redeneren wij altijd juist andersom en berekenen wij voor de DGA eerst bij welk rendement rekeninghoudend met inflatie hij zijn doelstellingen haalt. Als deze reeds bij een risicovrij rendement kunnen worden behaald, vragen wij de DGA eerst of hij dan nog steeds meer risico nemen wenselijk acht. De praktijk leert, dat veel DGA's dan liever kiezen voor minder risico. Vanuit de gedachte dat een DGA al risicovol belegt door middel van zijn eigen onderneming, is dit ook volstrekt te begrijpen. Voor de DGA die meer risico wenst te nemen, heeft wellicht beleggen in eigen beheer de voorkeur. De beleggingsfondsen waaruit de DGA bij lijfrentesparen via een bank kan kiezen, zijn momenteel zo beperkt dat je je kunt afvragen of dit ook de best presterende fondsen zijn. De passief beleggende DGA kan bij pensioen in eigen beheer bijvoorbeeld kiezen voor een indextracker. Dit is een fonds dat belegt in een mandje aandelen volgens een bepaalde index. De kosten van dit soort fondsen liggen beduidend lager dan bij reguliere beleggingsfondsen. De actief beleggende DGA kan zelf via Morningstar die beleggingsfondsen selecteren, die het beste presteren, dat hoeven dan niet persé fondsen bij een en dezelfde bank of verzekeraar te zijn. Zodra het pensioenvermogen voldoende omvang heeft, kan de DGA uiteraard ook voor een rechtstreekse belegging in obligaties en/of aandelen kiezen. Het voordeel van een rechtstreekse belegging in aandelen is dat je momenteel jaarlijks een aardig dividendrendement krijgt (circa 5 – 6 procent) en de mogelijkheid hebt de aandelen met een *put* te beschermen tegen al te grote koersdalingen. Een belangrijk aandachtspunt is, maar dat geldt voor alle beleggingen, dat men periodiek checkt of de gerealiseerde rendementen met de geprognosticeerde rendementen overeenkomen. In de praktijk constateren wij dat hieraan doorgaans geen aandacht meer wordt besteed, zodra de premies zijn betaald of de inleg is gedaan, met alle gevolgen van dien. Als je daar zelf niet naar wilt omkijken omdat je er geen tijd voor hebt of er geen interesse in hebt, laat het dan in ieder geval door een ander (accountant of financieel planner) doen. **b.m**

Bron: Wet IB 2001 / Wet LB / Vakblad Financiële Planning art. 13A SW Fictieve hoofdpijn door Mr. P.F.H. Weishaupt

Iris Brik is financieel planner/estate planner bij Fine Tuning Personal Finance BV. Heeft u vragen over dit artikel? irisbrik@finetuning.nl